

Ceceli Müftü İbrahim Efendi ve Manzûm Esmâ-i Hüsnâ'sı

Zahir SÜSLÜ¹

'Batman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Batman, Türkiye

zahir.süslü@batman.edu.tr

Geliş Tarihi/Received:

03.10.2019

Kabul Tarihi/Accepted:

23.06.2020

Yayın Tarihi/Published:

30.06.2020

ÖZ

Kastamonu'da yirmi sene müftülük yapmış olan Ceceli Müftü İbrahim Efendi 18. yüzyılda yaşamış, dinî nitelikte manzûm ve mensûr eserleri olan bir şahsiyettir. Müellifin üç manzûm ve üç mensûr eseri mevcuttur. Ancak bu şahsiyet hakkında şüara tezkirelerinde herhangi bir bilgi yoktur. Bu sebeple Ceceli Müftü İbrahim Efendi'nin ve eserlerinin tanıtılması, klasik Türk edebiyatı sahası için önemlidir. Yine klasik Türk edebiyatı dönemi içerisinde dinî nitelikli birçok eser manzûm olarak tercüme ve telif edilmiştir. Bu türlerden biri de manzûm olarak kaleme alınan esmâ-i hüsnâlardır. Ceceli Müftü İbrahim Efendi'nin hayatı ve eserleri ile beraber, 29 beyitlik esmâ-i hüsnâsı da bu türe örnek olması bakımından makalede tanıtılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Esmâ-i Hüsnâ, Manzûm, Ceceli, Klasik Türk Edebiyatı

Ceceli Mufti Ibrahim Efendi and His Versed Esmâ-i Husna

ABSTRACT

Ceceli Mufti Ibrahim Efendi, who worked as a mufti for twenty years in Kastamonu, lived in the 18th century and wrote religious verse and prose works. The author has three verses and three prose works however, there is no information about him in tezkires. The introduction of Ceceli Müftü İbrahim Efendi and his works is important for the field of Classical Turkish literature for this reason. During the period of Classical Turkish Literature, many religious verses were translated and copyrighted as verse. One of these types is esmâ-i hüsnâ, which is written as verse. The life and works of Ceceli Müftü İbrahim Efendi and 29 couplets of esmâ-i hüsnâ were introduced in this article as an example to this genre.

Keywords: Esmâ-i Husna, Verse, Ceceli, Classical Turkish Literature

GİRİŞ

İsmi çoğulu olan *esma* ile “güzel, en güzel” anlamındaki *hüsnâ* kelimelerinden oluşan *esma-i hüsnâ* terkibi naslarda Allah’a nisbet edilen isimleri ifade eder. (Topaloğlu, 1995: 404). Kuran-ı Kerim’de geçen ilahî isimler 100’den fazladır. Ayrıca hadislerde Allah’a nisbet edilen başka isimler de vardır. *Esmâ-i hüsnâ* terkibi geniş anlamıyla bu isimlerin tümünü kapsarken bir terim olarak *esma-i hüsnâ*, Allah’ın 99 ismini içerir. (Topaloğlu, 1995: 404).

Esmâ-i hüsnâ terkibi Kuran-ı Kerim’de A’raf sûresi 180. ayette: “*En güzel isimler* Allah’ındır. O halde O’na o güzel isimlerle dua edin...”, Tâhâ sûresi 8. ayette: “Allah, kendisinden başka ilah olmayandır. *En güzel isimler* O’na mahsustur.”, İsrâ sûresi 110. ayette: “De ki: İster Allah deyin, ister Rahman deyin. Hangisi deseniz olur. Çünkü *en güzel isimler* O’na hastr..” ve Haşr sûresi 24. ayette: “O; yaratan, var eden, şekil veren Allah’tır. *En güzel isimler* O’nundur.” şeklinde geçmektedir (Külekçi, 1997: 10-11). Ayetlerde en güzel isimlerin Allah’a ait olduğu ve inananlardan Allah’ı en güzel isimlerle anmaları anlatılmışsa da bu isimlerin sayısı hakkında bir bilgi verilmemiştir.

Bu ayetler haricinde *esma-i hüsnâ* sayısını 99 olarak belirleyen Ebu Hureyre’nin naklettiği hadis-i şerif mevcuttur. Hadis-i şerif şöyledir: “Resulullâh (aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm) buyurdular ki: Allah Teala hazretlerinin doksan dokuz ismi vardır, yüzden bir eksik. O, tektir, teki sever. Kim bu isimleri ezberlerse cennete girer.” Bunun devamında Allah’ın 99 ismi sayılmaktadır. (Külekçi, 1997: 12-13.). Bu hadis-i şerif, hadis kitaplarında geçmekle birlikte isimlerin sayılmış olduğu rivayet, sadece Tirmizî ve İbn-i Mâce’de geçmektedir. İbn-i Mâce rivâyetinde 100 isim geçmekte olup (Ehad ismi) bu isimlerden 25’i Tirmizî rivayetinde geçen isimlerden farklıdır. Daha sahih olduğu kabul edilen Tirmizî rivayetine göre Allah’ın güzel isimleri şunlardır: “Allâh, er-Rahmân, er-Rahîm, el-Melik, el-Kuddûs, es-Selâm, el-Mü’min, el-Müheymin, el-Azîz, el-Cebbâr, el-Mütekebbir, el-Hâlik, el-Bârî, el-Musavvir, el-Gaffâr, el-Kahhâr, el-Vehhâb, er-Rezzâk, el-Fettâh, el-Alîm, el-Kâbiz, el-Bâsit, el-Hâfiz, er-Râfî, el-Mu’izz, el-Müzill, es-Semî, el-Basîr, el-Hakem, el-Adl, el-Latîf, el-Habîr, el-Halîm, el-Azîm, el-Gafûr, eş-Şekûr, el-Aliyy, el-Kebîr, el-Hafîz, el-Mukît, el-Hasîb, el-Celîl, el-Kerîm, er-Rakîb, el-Mucîb, el-Vâsi, el-Hakîm, el-Vedûd, el-Mecîd, el-Bâ’is, eş-Şehîd, el-Hakk, el-Vekîl, el-Kaviyy, el-Metîn, el-Veliyy, el-Hamîd, el-Muhsî, el-Mübdî, el-Mu’îd, el-Muhyî, el-Mümît, el-Hayy, el-Kayyûm, el-Vâcid, el-Mâcid, el-Vâhid, es-Samed, el-Kâdir, el-Muktedir, el-Mukaddem, el-Mu’ahhir, el-Evvel, el-Âhir, ez-Zâhir, el-Bâtın, el-Vâlî, el-Müte’âlî, el-Berr, et-Tevvâb, el-Müntakim, el-Afüvv, er-Ra’ûf, el-Mâlikü’l-Mülk, ez-Zü’l-Celâli ve’l-İkrâm, el-Muksit, el-Câmi, el-Ganî, el-Mugnî, el-Mâni, ed-Dârr, en-Nâfi, en-Nûr, el-Hâdî, el-Bedî, el-Bâkî, el-Vâris, er-Reşîd, es-Sabûr. (Yılmaz, 2014: 12-13)”

Klasik Türk edebiyatı döneminde tevhid, münacat, siyer, naat, hilye, miraciyye, mevlid, kırk hadis, kısas-ı enbiya, gazavatname gibi dinî nitelikli birçok eser yazılmıştır. Bunlardan başka konusu, Allah’ın 99 ismi olan manzûm ve mensûr birçok *esma-i hüsnâ* da yazılmıştır.

Yazarlar; insanlara faydalı olup kendilerine hayır dua edilmesine vesile olacağı düşüncesi ile Allah’ı isim ve sıfatları ile tanıtan, Allah hakkındaki bilgileri sağlamlaştıran ve derinleştiren, ona dua edilmesini bu isimler üzerinden gerçekleştiren birçok *esma-i hüsnâ* yazmıştır (Yılmaz, 2014:16). Yine Ebu Hureyre hadisindeki cennete girme müjdesi; Arap, Fars ve Türk edebiyatında pek çok manzûm ve mensûr *esma-i hüsnâ* yazılmasına vesile olmuştur (Aboelezz, 2017, 6).

Şeyhoğlu Mustafa'nın "Manzûm Havâss-ı Esmâ-i Hüsnâ"sı (1401), Hüseyin b. Ahmed-i Sirozî'nin "Esmâ-i İlâhî Kasidesi" (1591), Derviş Subhî-i Bursevî'nin "Mukaddime-i der-İktizâ-i Şerh u Nazmu'l-Esmâ'i'l-Hüsnâ"sı (10.yy), Hâkim Seyyid Mehmed'in "Manzûm Esmâ-i Hüsnâ Şerhi" (1770), Trabzonî Ahmed Şakir Paşa'nın "Ravd-ı Verd'i (Manzûm Esmâ-i Hüsnâ Şerhi)" (1801-02), İsmâil Sâdık Kemâl b. Muhammed Vecîhî Paşa'nın "Âsâr-ı Kemâl'i (Şerhu'l-Esmâ'i'l-Hüsnâ)" (1867), Muhammed Nâzım Paşa'nın "Terceme-i Esrâr-ı Tevhîd"i, Trabzonî İbrâhîm Cûdî'nin "El-Kenzu'l-Esnâ fî Şerhi'l-Esmâ'i'l-Hüsnâ"sı (1907), Bıçakçızâde İsmâil Hakkı b. Osmân'ın "Esmâü'l-Hüsnâ'nın Nazmen Tefsîri" (1936), Enver Tuncalp'ın "Allah'ın Güzel İsimleri (Esmâü'l-Hüsnâ) (1960), Lamî-i Çelebî'nin "Mir'âtü'l-Esmâ ve Câm-ı Cihân-nümâ"sı (1531-32), İbn-i İsmâ-yı Saruhanî'nin "Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ"sı (1541), Hamdî Efendi'nin "Manzûm Münâcât ve Arz-ı Hâcât ve Esmâ-i Hüsnâ-i Şerh-i Manzûm"u (1878) ve Abdulhalîm Efendi'nin "Cevâhirü'l-Esmâ"sı manzûm olarak yazılmış manzûm esmâ-i hüsnâlardandır (Yılmaz, 2014:21-22).

18. yüzyılda yaşamış olan Ceceli Müftü İbrahim Efendi'nin tespit edilen 6 eseri dinî niteliktedir. Bu eserlerinden birisi de 29 beyitlik bir esmâ-i hüsnâdır.

1. CECELİ MÜFTÜ İBRAHİM EFENDİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Şairin Hayatı

Tezkirelerde müellifin hayatı hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Osmanlı Müellifleri'nde, Saruhanlı olduğu söylenen "İbrahim Efendi" adı ile yer alan kayıta: "Fuzalâdan hüsn-i takrîre mâlik bir zât olub Saruhan sancağının Eşme kazâsı kurâsından İyney karyesindedir.

Tahsilini Kırkağaç ve Soma'da bade'l-ikmâl Bursa'ya azîmetle neşr-i ilme ibtidâr eyleyip birkaç defa itâ-yı icâzeye muvaffak oldu. Ulûm-ı Arabiyye'nin ekser şu'abâtında ve tahsis-i tefsîr ve usûl-i fıkıh ilimlerinde malûmât-ı vâsi'a ashâbından idi. Evâhir-i ömrüne doğru Bursa Müftülüğüne tayin olunmuştu. Bursa'da Uşşakî İbrahim Efendi nâmıyla be-nâmıdır. 1309'da Bursa'da irtihâl eyledi. Fazâil-i Şeyh-i Ekber'e dair *El-Miskü'l-Ezfer fî Tebriyet-i Şeyhi'l-Ekber* isminde gayr-ı matbu büyücek eseri vardır.

Takrîrât-ı ilmiyesinin ekser nukâtı telâmîzî tarafından zabt olunmuştur (Bursalı Mehmet Tahir, 2009: 245-246)."bilgisi mevcuttur.

Bu kayda göre, İbrahim Efendi'nin müftülük yaptığı yazılı ise de, İbrahim Efendi'ye ait manzûm bir fıkıh kitabının olduğu bilgisi yoktur. Yine hemen hemen tüm yazma nüshalarda müstensihler tarafından Ceceli Müftü İbrahim Efendi'nin Kastamonu'da müftülük yaptığı ve 1199 (m. 1785)'da vefat ettiği bilgisi mevcuttur. Ancak Osmanlı Müellifleri'nde İbrahim Efendi'nin Kastamonu'da yaşadığına dair bir bilgi yoktur ve İbrahim Efendi'nin vefat tarihi 1309 (m. 1891)'dur. Bu durumda Osmanlı Müellifleri'nde kayıtlı "İbrahim Efendi" ile yazma nüsha kayıtlarındaki "Ceceli Müftü İbrahim Efendi"nin aynı şahıs oldukları şüphelidir.

Yine Osmanlı Müellifleri'nde "İbrahim Nureddin Efendi" adında bir şahsiyet daha vardır ki Cecelizade şöhreti ile tanınmaktadır. Osmanlı Müellifleri'nde bu şahsiyet hakkındaki kayıt şu şekildedir:

"Meşâyih-i Kâdiriye'den fâzıl bir zât olup Cecelizâde şöhretiyle marûftur. 1260 kûsûr tarihinde memleketi olan Kastamonu'da irtihal ederek İsfendiyarzâdelerden İsmail Beg Cami'-i Şerîfi haziresine defn edildi. Aka'idde *Cecelizâde* nâmıyla be-nâm bir manzûmesi olduğu gibi

Şerh-i Vasiyet-nâme-i İmâm Azam, Ferâidü'l-Leâli fî şerh-i Esmâ'ül Müte'âli isimlerinde matbu eserleri vardır (Bursalı Mehmet Tahir, 2009: 38).”

Osmanlı Müellifleri'nde “İbrahim Nureddin Efendi”nin Kadiri şeyhlerinden faziletli bir zat olup “Cecelizade” şöhreti ile tanınmış olduğu kaydı ile 37 Hk 1862/2 nüshasının¹ ferağ kaydındaki bilgiler birbirine paraleldir. Ancak Osmanlı Müellifleri'ndeki “İbrahim Nureddin Efendi” ile yazma nüsha kayıtlarındaki “Ceceli Müftü İbrahim Efendi”nin vefat tarihlerindeki tutarsızlık, bahsedilen şahsiyetlerin aynı şahsiyetler olup olmadığı konusunda belirsizliğe sebep olmuştur. Toka İbrahim Mohamed Mohamed Aboelett, “Arap ve Türk Edebiyatında Manzûm Esmâ-i Hüsnâlar Ve İbrâhîm Nûreddîn Efendî'nin Ferâ'idü'l-Le'âli Adlı Eseri (İnceleme-Metin)” isimli yüksek lisans tezinde Cecelizade İbrahim Nureddin Efendi'ye ait olan “Ferâ'idü'l-Le'âli” isimli eserin müellif tarafından 1257 (m. 1841) tarihinde telif edildiğini belirtmiştir (Aboelett, 2017: 81). Buna karşılık yazma nüshaların birçoğunda Ceceli Müftü İbrahim Efendi'nin 1199 (1785)'da vefat ettiği bilgisi vardır. Yine Osmanlı Müellifleri'ndeki “İbrahim Nureddin Efendi” isimli şahsiyete ait gösterilen eserler ile kütüphane kayıtlarından “Ceceli Müftü İbrahim Efendi”ye ait olduğu saptanan eserler de aynı eserler değildir.

Müellif hakkındaki en gerçekçi bilgiler, müstensihlerin verdikleri bilgilerdir. Buna göre 37 Hk 2004 numaralı nüshanın sonundaki “Temmeti'l-kitâb bi avni'llâhi'l-Meliki'l-Vehhâb. Bu nüsha musannifin en sonra tashîh itdiği nüshadan tahrîr olunmuştur. Bundan cem'iyetli nüsha yokdur” ferağ kaydı sayesinde bu nüshanın müellif hattından tahrir olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Müellif hattını kopya eden müstensihin şair hakkında yanlış bilgi vermeyeceğini düşünmek daha isabetlidir. Bu nedenle nüshanın başındaki “Fâtkoz oğlu merhûm Hâfiz Ahmed Efendî'nin Merdiyye Medresesi'ne vakfî. Nazmü'l-Cecevî Müftî İbrâhîm Efendî” notu ile eser sonundaki “Hâzâ Nazmu İbrâhîm Efendî el-Cecevî Müftî fî beldeti'l-Çastamonî. Gafarallâhu lehu ve li-vâlideyhi ve ahsene ileyhimâ ve ileyhim ecma'in”² notu eserin Ceceli Müftü İbrahim Efendi'ye ait olduğu bilgisini kuvvetlendirmiştir.

Müellif hattından tahrir olunan bir diğer nüsha da 37 Hk 3957/1 numaralı nüshadır. Eserin sonundaki: “Hâzâ Nazmu İbrâhîm Efendî el-Cecevî Müftî fî beldeti'l-Kastamonî. Gafarallâhu lehu ve li-vâlideyhi ve ahsene ileyhimâ ve ileyhi sâhibü'l-kitâb Şerbetcî-zâde el-Hâcî Hasan. Cemâzeyi'l-âhir'in yigirminci günü tamâm olundu. Sene 1126”³ bu bilgi de eser sahibinin Ceceli Müftü İbrahim Efendi olduğu bilgisini kuvvetlendirmektedir.

Yine aynı nüshada eserden önce, Seyyid mahlaslı bir şair, Gulam Hacı Ali Efendi hakkında bir manzûme yazmıştır. Bu manzûmeden yola çıkarak eserin müellifi hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür. Şiiri yazan Seyyid mahlaslı şair; eserin müellifinin Müftü Ceceli İbrahim Efendi olduğunu, eseri şerh edenin ve eserde açıklanan hükümlerin kaynaklarını yazanın Gulam Hacı Ali Efendi olduğunu belirtmiştir:

“*Gulâm el-Hâcc 'Alî Efendî* fenâdan itdi 'azm-i 'uqbâ
Sağâvetde semâhatda nazîri yok idi hattâ

¹ Bu nüshadaki kayıt bir sonraki sayfadadır.

² Bu kitabı nazmeden Kastamonu beldesinin Müftüsü Ceceli İbrahim Efendi “Allahü Teala kendisine, annesine ve babasına mağfiret etsin ve onlara rahmetini ihsan buyursun.

³ Melik, Vahhâb olan Allahu Teala'nın yardımıyla kitap tamamlandı. Bu manzûm kitabı yazan, Kastamonu Müftüsü Cecevî İbrahim Efendi'dir. “Allahu Teala O'na, annesine ve babasına mağfiret etsin ve hepsine rahmetini ihsan buyursun. Bu kitabın sahibi (müstensih) Şerbetcîzade Hacı Hasan Efendi'dir. Eser, 1126 senesinin Cemazeyilahir'inin 20. günü (3 Temmuz 1714) tamamlanmıştır.

Sadākatde mürüvvetde ‘adīli yok idi āniñ
Letāfetde tarahhumda şebīhi yokdur ciddā

Zekāvetde fetānetde yoğıdı mişli ü mānendi
‘Ulūmuñ ekşerine muttali’ bir zāt idi haqqā

Huşuşen ‘ilm-i fikh içre yed-i tūlası var idi
Ceceli İbrahim Efendi’nin nazmın itdi ihyā

Cemī’-i müşkilātını aniñ hall ü ‘ayān itdi
Kamu me’ hazlarını bir bir kenārda eyledi imlā

Anı vaşf eylemek mümkün degil dil hem kalem ile
Cemī’-i hulq-ı fi’linde mūmāşil yok idi aşlā

Rahīmā rahmetin ile günāhın ‘afv ü gufrān it
Yerini ravza-i cennet su’ālin eylegil sehlā

Firāk-ı āh ü efgānla didi tārīhini Seyyid
Sene biñ iki yüz üçde bekāya gitdi ol a’lā

Muharrem leyle-i Salı 1203 (Ekim 1788)”

Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 37 Hk 2283/1 numaralı yazmanın sonundaki ferağ kaydında: “Harrartu hâzihi’n-nüşate min nüshati Gulâm Efendî. Bu nüsha musannifin en sonra tashîh itdiği nüshadan tahrîr olunan nüshadan tahrîr olunmuşdur. Mâtet musannifuhu fi sene 1199” bilgisi mevcuttur.

Bu kayıttan anlaşıldığı üzere bu nüsha Gulam Efendi nüshasından istinsah edilmiştir. Bunu tasnif eden Ceceli İbrahim Efendi’nin h. 1199 (m. 1785)’da vefat ettiği anlaşılmaktadır.

Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 37 Hk 2283/3 numaralı nüshada Ceceli İbrahim Efendi’ye ait “Manzûme fi’l-Ferâ’iz” isimli eserden müellifin 20 sene Kastamonu’da müftülük yaptığı bilgisine ulaşılmaktadır: “Temmeti’l-Manzûmetü mine’l-Ferâ’izi li-İbrâhîm Efendî el-Cecevi’l-lezî kâne müftiyyen fi’l-Kastamoni mikdâre işrîne seneten min yedi abdi’z-za’if es-Seyyid Muhammed bin Muhammedi’l-Kastamoni. “gaferallâhu lehu ve li-vâlideyhi ve ahsene ileyhimâ ve ileyh!” fi 25 Safer sene 1206.”⁴

Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 37 Hk 1862/2 numaralı nüshada Müftü İbrahim’in Nakşibendî tarikatına intisap etmiş kâmil bir zat olduğu kayıtlıdır: “Yâ Bâkî Sâhibu’l-

⁴ Kastamonu’da 20 sene müftülük yapan Cecevi İbrahim Efendi’nin feraiz ilmi ile alakalı bu manzûmesinin yazımı, h. 25 Safer 1206’da (m. 24 Ekim 1791) Allahu Teala’nın bu zayıf kulu Kastamonulu Muhammed oğlu Seyyid Muhammed’in eliyle tamamlanmıştır.

kemâlâtî'l-ilmîyye ve'l-ameliyye mürşid-i tarîkât-ı Nakşibendî İbrâhîm el-Müftî Kastamoni nevvera'llâhu merkadehu”⁵

Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 37 Hk 1120/12 numaralı nüshada eserin başladığı varaktan önce bir mühür vardır. Mühürde şu bilgi yazılıdır: “Kastamoni’de Kırk Hasene Mahallesi’nde Şeyh Ahmed Semâ’î kuddise sırrıhu’l-celî hazretlerinin terbiye-i enzârıyla kemalin buldı. Sene 1195.” Mühürdeki bu bilgiden yola çıkarak Ceceli İbrahim Efendi’nin hocalığını yapan zatın Şeyh Ahmed Sema’î olduğu anlaşılmaktadır.

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Aşir Efendi bölümünde 00437-007 numaralı nüshada, 19 Rebiülevvel 1204 (m. 7 Aralık 1789)’te müstensih tarafından yazılan eserde Müftü İbrahim Efendi hakkında şu bilgiler verilmiştir: “Temmeti’l-manzûmetu’l-musemmeyeti bi’ş-Şâfi li-kutbi asrihi ve imâmı mısrihi li’ş-Şeyh İbrâhîmi’l-Müftî kuddise sirruh. Fi’s-seb’i’l-evveli mine’r-reb’i’s-sâliisi mine’s-sudusi’s-sâliisi mine’n-nısfı’l-evveli mine’l-aşri’r-râbi’i mine’l-aşri’l-evveli mine’l-aşri’s-sâliisi fi’l-elfi’s-sânî.”⁶ Müstensih, Müftü İbrahim Efendi’yi asrının kutbu, şehrinin imâmı vasıflarıyla vasıflandırmıştır. Müstensihin bu vasıflandırması, Müftü İbrahim Efendi’nin Kastamonu’da önde gelen ve şöhret sahibi bir şahsiyet olduğunu gösterir.

Tüm bu bilgilerden sonra müellifin Nakşibendî tarikatına bağlı olan Ceceli Müftü İbrahim Efendi olduğu ve bu şahsiyetin Kastamonu’da yirmi sene müftülük yaptıktan sonra 1199 (m. 1785) yılında vefat ettiği söylenebilir. Ayrıca Ceceli Müftü İbrahim Efendi’nin hocalığını yapan zatın ismi de Şeyh Ahmed Sema’î’dir.

1.2. Şairin Eserleri

1.2.1. Fezâ’ilü’l-Mekke Risalesi

Ceceli Müftü İbrahim Efendi’ye ait olan bu eser, Kastamonu İl Halk Kütüphanesinde 37 Hk 1415/1 numarada kayıtlıdır. Eserin istinsah tarihi h. 1211 (m. 1795) olup müstensihi belli değildir. Eser, 1^b-5^a varakları arasında olup varaktaki satır sayısı 19’dur. Eserin ölçüsü 165x105-210x145 mm olup yazı türü kırma nesih ve kâğıt türü hayvan filigranlıdır. Cilt Kastamonu’da Şeyh Ahmed Siyahî tekkesine vakıftır.

Mekke şehrinin faziletlerini anlatan bu eser mensûr olup eserin dili Arapça’dır.

1.2.2. Risâle-i Udhiyye

Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 37 Hk 1758/1 arşiv numarasındaki eserin istinsah tarihi 1235 (m. 1818)’tir, müstensihi belli değildir. Eserin, 1^b-8^a varakları arasında olduğu söylenmişse de eserin 1^b-7^a varakları arasında olduğu görülmüştür. 7^b-8^a varağında mensûr hâlde bir ferâiz olduğu tespit edilmiştir. Eserin satır sayısı 21’dir. Eserin ölçüsü 210x150-130x60 mm olup yazı türü celî nesih ve kâğıt türü harf arma isim filigranlıdır.

Yine eserin bir başka nüshası Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 37 Hk 1862/1 arşiv numarasında “Risâle-i Uzhiyye” adıyla kaydedilmiştir. Eser, 1^b-7^a varakları arasındadır. Her varak 13 satırdır. Eser, talik yazı ile yazılmıştır. Eserin ölçüsü 200x130-140x100 mm olup kağıt türü, harf filigranlıdır. Bu nüsha muhteva bakımından 37 Hk 1758/1 nüshasına göre daha dardır.

⁵ Allah, amel ve ilimde kemal sahibi Nakşibendî tarikatının mürşidi Kastamonulu Müftü İbrahim’in kabrini nurlandırısın.

⁶ Asrının kutbu, şehrinin imâmı Müftü Şeyh İbrahim’e ait eş-Şâfi adlı bu manzûme 19 Rebiülevvel 1204 (m. 7 Aralık 1789)’te tamamlandı.

Eser mensûr olup besmele ile başlamıştır. Eser; Kurban Bayramı günlerinde kurban kesmenin hükmü, şartları ve fazileti hakkındadır. Hangi hayvanlardan kurban olduğu, bu hayvanların kurban olabilmeleri için en az kaç yaşlarında olmaları gerektiği, kurban edilen hayvanların kimlere dağıtılacağı konularında bilgi verilmiştir.

Eser şu şekilde başlamaktadır:

“Ma‘lûm ola ki udhiyye vâcibdir. Udhiyye lûgatde Kırbân Bayrâmı günlerinde boğazlanan hayvâna dirler. Ve şer‘de udhiyye diyü bir yaşına girmiş koyun veya altı aylık kuzu ki büyük olub bir yaşına girmiş kadar olursa veya bir yaşına girmiş keçi veya iki yaşına girmiş şığır veya çamuş veya beş yaşına girmiş deveden ‘aybdan sâlim olanın birisi Kırbân Bayrâmı günlerinde udhiyye kırbânına niyyet ile boğazlamağa dirler ve Udhiyye vâcib olmasının şartı bayrâm gününün üçüncü günü gurûbdan evvelce müslimân olmak ve hür olmak muķim olmak ve ğanî olmaķdır...”⁷

Eser şu şekilde sona ermektedir:

“... Eger karîn ve temettu‘ olanlar şükranâ kırbânına ‘âciz olsalar on gün oruç tutarlar. Üç günü hacdan evvel ve yedi günü ba‘de’l-hac. Eger üç günü hacdan evvel tutmasa ba‘dehu oruçla olmaz kırbân vâcib olur. Eger tırâşdan sonra kudret gelse ba‘de’l-hac şâ‘im olsun yedi gün. fi sene 1235.”⁸

Bu eser, şairin “Şâfi” isimli eserinin, 37 Hk 1120/12 ve 37 Hk 2004 nüshalarında, Kurban konusunun anlatıldığı bölümde “Beyânü Şerâ’iti Vücûbiyyeti’l-Udhiyye” başlığı altında da mevcuttur. Eserin diğer nüshalarında bu kısım yoktur.

1.2.3. Kırk Hadis Tercümesi

Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Konya İl Halk Kütüphanesi koleksiyonunda 42 Kon 1824/1 arşiv numarasındaki eser “Erbaun Hadisen” ismiyle kayıtlıdır. Eserin 76 varak olduğu yazılı ise de temin edilen eserin 1^b-7^a varakları arasında olduğu görülmüştür. Eser, talik yazı ile yazılmış olup her varak 19 satırdır. Eser mensûrdur. Eserin yazılış tarihi, müstensihî, istinsah tarihi hakkında herhangi bir bilgi yoktur.

Eser; besmeleden sonra Arapça olarak Allah’a hamd, Hz. Peygamber’e salat ve selam ile başlar. Sonra ilk hadis rivâyeti râvîsi belirtilerek nakledilmiş ve Müftü İbrahim Efendi eseri Türkçeye tercüme etmiştir. Eser bu şekilde 40 hadis tamamlanana kadar aynı düzende devam etmiştir. Hadisler incelendiğinde Ceceli Müftü İbrahim Efendi’nin Hz. Peygamber’in yeme-içme ahlakını anlattığı görülür. Eser, hadislerin son bulunduğu belirtilerek sona ermektedir.

Eserin ilk hadis tercümesi şu şekilde başlamaktadır:

“Ya‘nî Rasûl-i Ekrem ta‘âmı üç parmağı ile yer idi. Ve parmağını bir şey’e silmezden muķaddem yalar idi.”

Eserin kırkıncı hadis tercümesi şu şekilde son bulmaktadır:

“Ya‘nî Rasûl-i Ekrem buyurdu: Yakında âdemler olur, anlar envâ‘ dürlü ta‘âm yerler ve envâ‘ dürlü şerbetler içerler ve dürlü libâslar giyerler ve çok çok kelâm söylerler. İşte bu âdemlerdir ümmetimin eşrârları.”

⁷ Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, 37 Hk 1758/1, 1b

⁸ Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, 37 Hk 1758/1, 7a

1.2.4. Şâfi

Eserin çeşitli kütüphanelerde 30'dan fazla nüshası mevcuttur. Eserin müellif nüshası yoktur. Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 37 Hk 3957/1 no'lu ve Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 37 Hk 2004 no'lu nüshalar, müellif nüshadan istinsah edilen nüshalardır. Eser, farklı kütüphanelerde farklı isimlerle kayıt altına alınmıştır. Hiçbir kütüphanede eserin ismi “Şâfi” olarak kaydedilmemiştir. Ancak eserin içindeki şu beyitler şairin eserine “Şâfi” ismini verdiğini göstermektedir:

Ehemdir ezberi vâfi vefâdır virdiñe Şâfi

‘Amel kııl kalb ola envâr şifâdır derdiñe **Şâfi** (37 Hk 3957/1, 13a)

Cünüb hâ'iz dañi meyyit birine olsa şu kâfi

Kimiñ mülki ise ol şu anıñdır hağ bu söz **Şâfi** (37 Hk 3957/1, 34a)

Yine Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Aşir Efendi Bölümü 437-7 no'lu nüshanın ferâğ kaydındaki şu bilgi de eserin isminin “Şâfi” olduğuna delildir:

“Temmeti'l-manzûmetu'l-musemmeyeti bi's-Şâfi li-kuṭbi 'aşrihi ve imâmı mışrihi li's-Şeyh İbrâhîmi'l-Muftî kuddise sirruh. Fi's-seb'î'l-evveli mine'r-reb'î's- şâlişi mine's-sudusi's-şâlişi mine'n-nısfî'l-evveli mine'l-'aşri'r-râbi'î mine'l-'aşri'l-evveli mine'l-'aşri's-şâlişi fi'l-elfi's-sânî.”⁹

Eserin yazılış tarihi hakkında bir bilgi yoktur. Eser, manzûm ve mensûr olarak yazılmış bir ilmihal kitabıdır. Müellif, eserinin ilmihal kitabı olduğunu belirtmiştir. İlmihali bilmek her mü'mine farz olduğu için müellif, böyle bir eser yazdığını söylemiştir.

Kerîm ol zü'l-celâl Allâh şifâti zâtı 'âlidir

Hakîm ol zü'l-kemâl Allâh 'abeşden fi'li hâlidir

Şalât olsun habîbine o ḥatmü'l-mürselîn oldı

Dañi aşhâb ü âline bular dîne mu'în oldı

Bulardan şoñra bil inan saña 'izzet yoğımış cân

Bilüb sen 'ilm-i hâlini eger itmez iseñ imân (37 Hk 3957/1, 1^b)

Eserin beyit sayısı, nüshadan nüshaya farklılık göstermekle birlikte 920 küsur beyittir. Ceceli Müftü İbrahim Efendi ve müstensih Gulam Efendi, beyitlerin daha iyi anlaşılması için mensûr olarak açıklamalar da yapmışlardır. Eserde mensûr kısımlar, manzûm kısımlara göre daha azdır.

Eser, aruzun hezec bahrinin “Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün” kalıbı ile yazılmıştır.

Müellif, eserini bir mukaddime, altı bâb üzerine bina etmiştir. Altı bâbdan sonra bir kısım fikhî meseleler anlatılarak eser nihayet bulmuştur. Mukaddimedede Ef'âl-i Mükellefin beyan olunmuştur. Birinci bâbda itikâd, ikinci bâbda farzlar, üçüncü bâbda vâcipler, dördüncü bâbda

⁹ Yani Şâfi ismiyle isimlendirilen bu manzûme asrının kutbu, beldesinin imâmı Müftü Şeyh İbrahim “kuddise sirruh” Efendi'nin kitabı h. 1204'te tamamlandığı müstensih tarafından kayıt altına alınmıştır.

harâm ve mekrûhlar, beşinci bâbda sünnetler, altıncı bâbda müstehaplar ile bu altı bâbdan sonra hayz, nifâs, bey' şirâye, müzâra'ıye, sayd, nikâh, talâk, zihâr ile ilgili fikhî meseleler beyan olunmuştur.

Eser, Hanefî mezhebine uygun olarak yazılmış bir fıkıh kitabıdır. Şair eserini manzûm hale getirirken; Ebû Hanîfe'den, İmâm Ebû Yûsuf ve İmâm Muhammed'den, Kerhî'den, Tahavî'den, İmâm Gazzâlî'nin eseri İhyâ'u Ulûmi'd-din'den, İmâm Mâtürîdî'den, Molla Hüsrev'in "Dürerü'l-Hükkâm"ından ve Haskefî'nin "Dürrü'l-Muhtâr"ından faydalanmıştır.

1.2.5. Manzûm Ferâ'iz

Eser, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 37 Hk 2283/3 numarada "Manzûme fi'l-Ferâ'iz" ismiyle kayıtlıdır. Eserin başlığında veya eser içinde ismi ile ilgili herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Eser, 100^b-104^a varakları arasındadır. Eserin istinsah tarihi h.1206 (m. 1790) olup müstensihî belli değildir. Eserin ölçüsü 225x165-140x85 mm'dir. Eser, 17 satır olup eserin yazı türü talik kırmızı ve kâğıt türü daire içi harf filigranlıdır.

Eser, İslam miras hukukunu manzûm olarak anlatmaktadır. Eserin der-kenarlarında açıklayıcı bilgilerin yanında, ferâiz ilminin incelikli bir ilim olması dolayısıyla bir takım matematiksel sayılar ve şemalar da mevcuttur.

Eser, 104 beyittir. Eserin 100^b-102^b varakları kaside nazım şekli ve aruzun "Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'ülün" kalıbı ile yazılmıştır. "Faslü'l-Müsâvî" başlığıyla başlayan 103^a-104^a varakları, mesnevi nazım şekli ve aruzun "Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün" kalıbı ile yazılmıştır. Eser, besmele ile başlamıştır.

Eser, şu beyitlerle başlamaktadır:

Bil imdi meyyit aḥvâlin be-gâyet
Müretteb dört ḥuḳûka it ri'âyet

Biri techiz-i tekfîminde 'adl it
Biri vir borcını mâlından elbet

Veşâyâsın şülüşden vir var-ise
Kalan mâlı anıñ vârişe kısmet

Eser şu beyitle son bulmaktadır:

Üçüncisi olur ise ikinciniñ maḳâmına
Kâlub dördüncisini sen üçünciniñ maḳâmına

Eserin sonunda şu kayıt vardır: "Temmeti'l-Manzûmetu mine'l-Ferâ'izi li-İbrâhîm Efendî el-Cecevî ellezî kâne müftiyyen fi'l-Ḳastamonî miḳdâra 'işrîn sene.

Min yedi ‘abdi’z-za‘îf es-Seyyid Muḥammed bin Muḥammedi’l-Ḳaṣṭamônî ḡaferallāhu lehu ve li-vālideyhî ve aḥsene ileyhimā ve ileyh! fî 25 Şafer sene 1206.”¹⁰

1.2.6. Manzûm Esmâ-i Hüsnâ

Eser, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 37 Hk 2283/2 numarada “Manzûme fî Esmâillah” ismiyle kayıtlıdır. Eserin başlığında veya eser içinde ismi ile ilgili herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Eserin 89^b-99^a varakları arasında olduğu kaydedilmişse de temin edilen eserin 89^b-90^a varağında olduğu görülmüştür. Eser tek varaktır. Eserin istinsah tarihi 1206 (m. 1790) olup müstensihisi Seyyid Mahmud’dur. Eserin ölçüsü 225x165-140x90 mm’dir. Eser 17 satır olup eserin yazı türü talik kırmızı ve kâğıt türü daire içi harf filigranlıdır.

Eserin sonundaki: “Li-İbrâhîm Efendî el-Cecevî el-Müftî bi-Ḳaṣṭamônî Şāhibü’n-Nazmi’s-Sābık” kaydı sayesinde eserin sahibinin Kastamonu eski müftüsü Ceceli Müftü İbrahim olduğu anlaşılmaktadır:

Eser, toplamda 29 beyittir. Mesnevi nazım şekli ve aruzun “Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün” kalıbı ile yazılmıştır.

Eserde Allah’ın isimleri verilirken isimlerin üstüne kırmızı çizgi ve kırmızı sayılar konmuştur. Yine anlaşılmayan kelimeler der-kenarlarda açıklanmıştır. Şair, Allah’ın 99 ismini manzûm bir şekilde anlatmıştır. Şairin eserinde saydığı isimler, Tirmizî rivayetindeki isimlerdir. Şair, Mütekebbir ismi yerine Kibriyâ, Mu’îd ismi yerine Mu’în, zü’l-Celâli ve’l-İkrâm ismi yerine Celâl ü İkrâm-vâr, Mâlikü’l-Mülk ismi yerine Mülkün Mâliki, Dârr ismi yerine Zarar, Nâfi’ ismi yerine Nef’ tabirlerini kullanmıştır.

Metinde Allah’ın bazı isimleri hakkında açıklama yapılmışken bazı isimleri sadece sayılarak geçilmiştir. Açıklama yapılan isimler şu şekildedir:

Allâh: İlahlık sıfatları kendisinde var olan, her şeyin ‘ona muhtaç olduğu zengin zat.

Rahmân: Bütün yaratılmışlara merhamet eden.

Rahîm: İman edenlere merhametli olan.

Melik: Her şeyin sahibi ve her şey üzerinde tasarruf sahibi olan.

Kuddûs: Her eksiklik ve abes olandan uzak olan.

Selâm: Tehlikelerden uzak olan.

Mü’min: Emin kılan, güven veren.

Müheymîn: Sınırsız koruyup gözetin, insanları cezalandıran.

Azîz: İzzet sahibi, her şeye galip olan.

Cebbâr: Dilediğini ıslah eden, dilediğini yapan ve yaptıran.

Musavvir: Güzel yaratan.

Kahhâr: İstedini kahreden.

¹⁰ Kastamonu’da 20 sene müftülük yapan Cecevî İbrahim Efendi’nin feraiz ilmi ile alakalı bu manzûmesinin yazımı 25 Safer 1206’da (m. 24 Ekim 1791) Allahu Teala’nın bu zayıf kulu Kastamonulu Muhammed oğlu Seyyid Muhammed’in eliyle tamamlanmıştır.

- Vehhâb:** Karşılıksız ihsanda bulunan.
- Fettâh:** Zor durumda olanlara kolaylık kapılarını açan.
- Alîm:** Tüm sebepleri bilen ve bunları var eden, yok eden.
- Kâbız:** Rızkı daraltan, az veren.
- Bâsıt:** Rızkı bolluştıran, çoğaltan.
- Hakem:** Hikmetle hükmeden.
- Latîf:** Kullarının işlerini kolaylaştıran, kullarına bağıştta bulunan.
- Halîm:** Kullarına ceza vermede acele etmeyen, yumuşak davranan.
- Azîm:** Büyüklükte en olgun.
- Gafûr:** Günahları gizleyen.
- Şekûr:** Şükredenlere çokça veren.
- Kebîr:** Her şey O'na muhtaç olup, büyüklüğü anlaşılmayacak kadar büyük olan.
- Mukît:** Yaratılmışların rızkını tayin eden.
- Hasîb:** Kullarına kafi gelen, kullarının hesaplarını en iyi gören.
- Celîl:** Büyüklükte eşi olmayan.
- Kerîm:** Bağışlaması, ihsanı bol, karşılıksız veren.
- Rakîb:** Kullarının sözlerini, fiillerini ve kalplerinde olanı bilip, kontrolü altında tutan.
- Mucîb:** Kullarının duasına cevap veren, icabet eden.
- Vâsi':** Kerem, lütuf ve ihsanda sınırsız olan.
- Vedûd:** Veli kullarını çokça seven.
- Mecîd:** O'nun lutfunun ve bağışlamasının sonu olmayan.
- Bâ'is:** Kullarını ve peygamberlerini diriltten, dirilttiklerini hesaba çeken.
- Şehîd:** Her zaman hazır olan, kullarının yaptıklarına şahit olan.
- Vekîl:** Kullarının işlerine bakan, işlerini iyi bir şekilde neticelendiren.
- Kaviyy:** Kudreti en üstün ve her şeye gücü yeten.
- Metîn:** Kuvveti çokça güçlü.
- Veliyy:** Kendisini sevenleri sever, sevdiklerine sevgisi tükenmeyen.
- Hamîd:** Her övgüye layık, şükredilmeye değer olan.
- Muhsî:** Tüm yarattıklarının sayısını bilen.
- Mübdi:** Örneksiz yaratan.
- Muhyî:** Hayat veren, diriltten.
- Mümît:** Öldüren.
- Hayy:** Sonsuz hayat sahibi.

Kayyûm: Zatı ile kaim olan.

Vacîd: Hiçbir şeyin kendisinden gizli kalmadığı zat.

Mâcid: Lütuf ve bağışlamasının sonu olmayan.

Zâhir: Varlığı delillerle bilinen.

Bâtın: Aklın anlamayacağı derecede yüceliği gizli olan.

Vâlî: Yarattıklarının işlerini idare eden.

Müte'âlf: Yüceliği son bulmayan.

Berr: İyiliği ve ihsanı bol olan.

Tevvâb: Tevbeleri çokça kabul eden.

Müntakim: Düşmanlarına karşı intikam alan.

Afuvv: Affı çok olan, günahları bağışlayan.

Ra'ûf: Rahmeti tam olan.

Mülkün Mâlik'i: Her şeyin sahibi olan.

Muksit: Her şeyi adil şekilde yapan.

Celâl ü İkrâm-vâr: Büyüklük ve ikram sahibi olan.

Ganiyy: Yarattıklarına ihtiyacı olmayan.

Mugnî: Yardıma ihtiyacı olmayıp zengin eden.

Mâni': İstemediği şeye mâni olan.

Nûr: Dilediğine ner veren.

Hâdî: Hidayet veren.

Bedî': Eşsiz olarak yaratan.

Şair; “Kibriyâ, Hâlık, Bârî, Gaffâr, Rezzâk, Hâfız, Râfi', Mu'iz, Müzill, Semî', Basîr, Adl, Habîr, Hafız, Hakîm, Hakk, Mu'in, Vâhid, Samed, Kâdir, Mukaddim, Muktedir, Mu'ahhir, Evvel, Ahir, Câmi', Zarar (Dârr), Nef' (Nâfi'), Hâdî, Bâkî, Vâris, Reşîd ve Sabûr” isimleri hakkında herhangi bir açıklama yapmamıştır.

Sonuç

Ceceli Müftü İbrahim Efendi'nin hayatı hakkında şuaara tezkirelerinde herhangi bir bilgi yoktur. Şair hakkındaki bilgilere, eserlerin yazma nüshalardaki kayıtlardan ulaşılmıştır. Müstensihlerin verdikleri bu bilgilere göre şair, 1199 (m. 1785) yılında vefat etmiştir. 18. yüzyılda yaşamış olan şair, Kastamonu'da yirmi sene müftülük yapmıştır. Kastamonu'da Kırk Hasene Mahallesi'nde Şeyh Ahmed Semâ'î hazretlerinin talebeliğini yapmış, Nakşibendî tarikatına bağlı bir zattır.

Şairin altı eseri vardır. Bunlardan “Fezâ'ilü'l-Mekke Risalesi” Arapça mensûr bir eserdir. Kurban ibadetinin anlatıldığı “Risâle-i Udhiyye” ile “Kırk Hadis Tercümesi” Türkçe yazılmış mensûr eserlerdir. Manzûm ve mensûr olarak yazılan “Şâfi” isimli eser, fıkıh ilminin ayrıntılarıyla anlatıldığı bir eserdir. “Manzûm Ferâ'iz” İslam miras hukukunun özet bir şekilde

anlatıldığı bir eserdir. Şairin tüm eserleri incelendiğinde, eserlerinin dinî nitelikte olduğu görülmüştür.

Şairin “Manzûm Esmâ-i Hüsnâ” eseri, klasik Türk edebiyatı dönemi içerisinde çokça yazılmış türlerden biri olan esma-i hüsnalardan biridir. Eser, Allah’ın 99 isminin manalarını açıklayan 29 beyitlik kısa bir eserdir. Eserde Allah’ın 66 isminin manası açıklanmış, 33 ismi hakkında bir açıklama yapılmamıştır.

Metin

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Ulûhiyyet şifâtı cem‘ olan zât Rabbim **Allâh**’dır
Sivâ heb kendüye muhtâc ğanî zât Rabbim **Allâh**’dır

Odur **Rahmân** kamu câna **Rahîm** mü’minlere hâşdır
Melik’dir ol bilâ-mâni‘ taşarruf hükm aña hâşdır

Odur **Ķuddûs** münezzeh her ‘abesden her nakâyışdan
Selâm oldur selâmet her ‘abesden hem selâm ândan

Odur **Mü’min** emîn eyler muşaddık enbiyâsını
Müheymin hıfzına had yok virir nâsa cezâsını

‘**Azîz** ol cümleye ğâlib kamunuñ ‘izzeti ândan
Odur **Cebbâr** ider ıslâh ğanîdir mâ-sivâsından

Aña hâş **Kibriyâ** vaşfi kamunuñ **Hâlık**’ı **Bârî**
Muşavvir’dir güzel şüretleri zıkr eyle **Ķaffâr**’ı

Odur **Ķahhâr** iden kahrı odur **Vehhâb** iden vehbi
Odur **Rezzâk** odur **Fettâh** kamuya müşkil ebvâbı

‘**Alîm** ol cümle eşbâba var eyleyen yoĝ iden ol
Odur **Ķâbîz** hem[i] **Bâsıt** ki rızkı az çok iden ol

Odur **Hâfîz** hem[i] **Râfi**‘ **Mu’iz** oldur **Müzill** oldur
Semî‘ oldur **Başîr** oldur **Hakem** hükminde ‘**Adl** oldur

Laṭīf dir luṭf[1] çok kullarınıñ emrin ider teshīl
Habīr ammā **Ḥalīm**'dir ol 'uḳūbātı eylemez ta'cīl

'**Azīm** ol her kemāl anda **Ġafūr**'dur setr ider zenbi
Şekūr ol şākire muḥsin-i 'ilmdir 'ulūvv-ı taḥḳīki

Kebīr ol ğayr aña muḥtāc anıñ hic künh[i] derk olmaz
Ḥafīz oldur **Muḳīt** ol ḥālīk bir kimesneden almaz

Ḥasīb ol 'abde kāfīdir **Celīl** ol yoḳdur akrānı
Kerīm oldur 'aṭāsı bol ğarazsız luṭf [u] iḥsānı

Raḳīb ol ya'nī ḥāfızdır ki yoḳ bir laḫza nisyānı
'İbādınñ ḳavl ü ef'ālin gözedir ḳalb-i insānı

Müciḅ oldur cevāb virir 'ibādınıñ du'āsına
Odur **Vāsi**' nihāyet yoḳ kerem [u] luṭf 'aṭāsına

Ḥakīm oldur **Vedūd** oldur ider ḥubb evliyāsına
Mecīd oldur nihāyet yoḳ anıñ luṭf [u] 'aṭāsına

Odur **Bā'is** 'ibādına ider ba'ṣ enbiyāsını
İder ba'ṣi ḳubūrından virir 'abde cezāsını

Şehīd ol cümle 'ālem olur şāhid 'ibādına
Odur **Ḥaḳḳ** hem **Vekīl** oldur 'ibādınıñ umūrına

Ḳaviyy her şey'e ḳādirdir **Metīn** oldur ğinā gelmez
Veliyy oldur sever aḥbābını ḥubbı fenā olmaz

Ḥamīd ol her ṣenāya müstaḫaḳ fi'linde meşḳürdür
Odur **Muḥşī** ḳamu 'ālemleri adl aña maḥşürdür

Odur **Mübdî**-i ibtidâ mûcid **Mu‘în** oldur i‘âde eyler
Odur **Muhyî** ider ihyâ **Mümît** oldur imât eyler

Odur **Hayy** u tevânâdır hayâtına zevâl gelmez
Odur **Kayyûm** bi-zâtihi odur **Vâcid** fenâ olmaz

Odur **Mâcid** ‘atâsı çok o **Vâhid** hem **Şamed Kâdir**
Muqaddim Muqtedir’dir hem **Mu’ahhir** Evvel ol **Âhir**

Odur **Zâhir** delîl ile o **Bâtin** küh[i] derk olmaz
Umûrî halka **Valî**’dir **Müte‘âlî** ‘uluv maḥv olmaz

Hüve’l-**Berr** ider iḥsân o **Tevvâb** tâ’ibe raḥmân
‘Adüya **Müntakim**’dir ol ‘**Afuvv**’dür faẓl[1] çok mennân

Ra’ûf ol raḥmeti tâmdır o **Mülküñ Mâlik**’i oldur
Celâl ü İkrâm-vâr ḥaqqıñ odur **Muḥsiṭ** ki ‘âdildir

Odur **Câmi’ Ganiyy** ol ‘âlemîne iḥtiyâcı yok
Odur **Muḡnî** ider iḡnâ mu‘îne iḥtiyâcı yok

Hüve’l-**Mâni’** ider men‘i **zarar nef’iñ** O ḥâlîkî
Hüve’n-**Nûr** nûrî ḥâlîkîdır odur **Hâdî** kamu ḥalkı

Bedî’ oldur ider icâd bilâ-mişlin odur **Bâkî**
Hüve’l-**Vâris Reşîd** oldur **Şabûr** ol ḥüsn-i aḥlâkî

Kaynakça

- Aboelezz, T.İ.M.M. (2017). *Arap ve Türk Edebiyatında Manzûm Esmâ-İ Hüsnâlar ve İbrâhîm Nûreddîn Efendi’nin “Fera’idü’l-Le’alî” Adlı Eseri (İnceleme-Metin)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi. Konya.
- Bursalı Mehmed Tahir, (2009). *Osmanlı Müellifleri I-III (Cilt I)*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Külekçi, N. (1997). *Esmâ-i Hüsnâ Şerhi İbn İsâ Saruhânî*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Topaloğlu, B. “Esmâ-i Hüsnâ”. *Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları*. İstanbul 1995. c. 11, s. 404-418.

Yılmaz, O. (2014). *Hamdî Efendi'nin “Manzûm Münâcât ve Arz-ı Hâcât – Manzûm Esmâ-i Hüsnâ Şerhi” Adlı Eseri (İnceleme – Metin)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta.

Yazma eserler

Ceceli İbrahim Efendi, Risâle fî Fezâ'ili'l-Mekke, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, nu: 37 Hk 1415/1.

Ceceli İbrahim Efendi, Risâle-i Udhiye, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, nu: 37 Hk 1758/1.

Gulam Ali Efendi, Şerh-i Nazm-i Hâl, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, nu: 37 Hk 3957/1.

İbrahim Efendi, İlm-i Hâl, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, nu: 37 Hk 1862/2.

İbrahim Efendi Kastamonî, Manzûm İlm-i Hâl, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, nu: 37 Hk 2004.

İbrahim Efendi Kastamonî, Manzûme fî Esmâillâh, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, nu: 37 Hk 2283/2.

İbrahim Efendi Kastamonî, Manzûme fi'l-Beyâni'l İlmi Hâli'l-Mükellefine, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, nu: 37 Hk 2283/1.

İbrahim Efendi Kastamonî, Manzûme fi'l-Ferâ'iz, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, nu: 37 Hk 2283/3.

İbrahim Efendi Kastamonî, Şerhu Risâle Manzûme, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, nu: 37 Hk 1120/12.

İbrahim Efendi, Manzûm İlmihal, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Aşir Efendi bölümü, nu: 00437-007.

Müftü İbrahim, Erbaûn Hadisen, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Konya İl Halk Kütüphanesi, nu: 42 Kon 1824/1.